

תחתיו באשם כהן גם עכשיו אינו ודאי ללא תחתיו דהא מה שהיה בעולה לפנינו אינו מבאר ללא תחתיו זינמה, היינו שאין מעשה הצעילה מה שזינמה קודם מחיר אלא מה שלא זינמה אח"כ, וע"ז לא מוכח כלל מהא דהיא בעולה לפניך שלא זינמה אח"כ דאולי זינמה תחתיו, והלכך לא שייך חזקה דהשטא, וממילא לא חשיב תרמי לריעותא. [והא דלא תירץ הגרע"א בסוגין כן, י"ל דאזיל לפי הנד דגדר תרמי לריעותא הוא משום דהוי ב' חזקות נגד חד דלא הגדר הוא משום דמשוי ריעותא נגד חזקת הגוף ולאשווי ריעותא בחזקת הגוף גם הרי בעולה לפניך משוי ריעותא].

לפי"ז מ שכתבנו נמצא דיש לתרץ קושית הש"מ בג' אופנים:
א. מטעם חסר ואמאי, וביארנו משום דע"י זה נעשה ריעותא בחזקת מקוה והוי רק חזקה דאל תפסלנו והוי ספק הלכך אינו מכריע לגבי טמא, כהנ"ל. ולפי"ז נמצא דגדר תרמי לריעותא לאו מטעם ב' חזקות נגד חזקת מקוה או מטעם חזקה נגד חזקה ונשאר חזקה דהשטא, אלא דע"י חסר לפניך הוי ספק במקוה וממילא מוקמינן הטמא בחזקתו בחזקת ודאי, כנ"ל; ב. תירוצ' רע"א דאמינן עלה מטעם דמטרפין ב' החזקות והכא לא שייך לירוף, כנ"ל; ג. דאם נימא דבמקום דליכא חזקת מעיקרא אמרינן חזקה דהשטא ודין תרמי לריעותא מטעם חזקה דהשטא, לפי"ז יש לומר דבהרי בעולה לפניך לא שייך חזקה דהשטא, כנ"ל.

וצריך לומר דמה שכתב רע"א בשו"מ דאליבא דרב טעמא דתרמי לריעותא מטעם דאזלינן בחר חזקה דהשטא, כ"ז כתב כדי ליישב קושית החוס' שם בקידושין דף ע"ט ד"ה ושמאל דהקשו לרב נמי חיקשי וכו', עיי"ש, אבל לולא זאת יש לומר דאפילו אם נימא דחזקה דהשטא הוי חזקה ג"כ הגדר דתרמי לריעותא הוא מטעם דמטרפין חזקת טמא עם חזקה דהשטא נגד חזקת מקוה (וכ"ש לפי שיטת הריב"ש הובא בש"ס דב' חזקות הוי כמו רוב אז אמרינן דע"י לירוף הוי כרוב ורובא וחזקה רובא עדיף) ולאו מטעם דאוקי חזקת טמא נגד חזקת מקוה והוי כמאן דלימא ואזלינן בחר השטא.

לפי"ז שפיר כתב רע"א בסוגין דאימתי שייך תרמי לריעותא דוקא היכא דחזקה דהשטא מסייע לחזקת טומאה נגד חזקת המקוה, אבל כאן דחזקת בעולה אינו מסייע לחזקת כשרות לא שייך תרמי לריעותא, כהנ"ל.

ג.

י. והנה צעיקר קושית השטמ"ק, לולא דצריהם י"ל עפ"י דברי רע"א וש"ס הנ"ל דגדר תרמי לריעותא הוא דמוקמינן חזקת טמא דנגזר נגד חזקת מקוה והוי כמאן דלימנייהו ואזלינן בחר חזקה דהשטא דחסר לפניך. ולפי"ז י"ל דדוקא במקוה שייך חזקה דהשטא, דמכיון דהיא עכשיו פסולה אמרינן דמעיקרא ג"כ הי' כן, וכן בצוגרת אמרינן מדעכשיו צוגרת גם קודם היתה צוגרת, משא"כ בסוגין לגבי ספק

סימן ח

בענין ברי ושמא באיסורין

מוותר וכו' ויש מן המפרשים חולקים בזה ואומרים דלענין איסורא בכה"ג דליכא אלא חדא ספיקא אסורה היא ואין משגיחין על דבריה חה נראה דעת רבינו וכו', עכ"ל.

והנה מבואר מדבריו דיקוד הפלוגמא הוא אם שייך דין ברי ושמא לגבי איסורין. וביאור הדברים הוא דיקוד דין ברי ושמא הוא רק זכות טענה ואין זה דין בירור ונאמנות (וכן מוכח מהא דמסקינן בב"ב דף קל"ה דברי ע"י אחר לא מהני, והלא אי ברי ושמא הוי ענין של בירור ונאמנות מסתבר יותר להאמין לאחר שאינו נוגע לדבר, אלא בע"כ מדין טענה הוא, וטענה לא שייכא אלא בצעל דבר), וא"כ שייך רק צה"ל טוען ונטען שהטוען ברי עדיפא טענתו מהטוען שמא, אולם באיסורים לא שייכא כלל דהרי אין בזה דין נאמנות. וא"כ א"כ דעת החוס' רי"ד והר"ן ותלמידי ר"י דמה שייך כאן דין ברי

א. כתובות דף ט' א': האומר פ"פ מלאמי נאמן לאוסרה וכו'. וכו' במוס' רי"ד (לקמן י"ב ב') ובר"ן

בסוגין וברא"ש בשם תלמידי ר"י דהא דנאמן לאוסרה הוא דוקא במכחישתו ואומרת בתולה הייתי אבל אם טוענת אמת שפ"פ אלא שנאנסה תחתיו, נאמנת ומוותרת לבעלה, דקיי"ל כר"ג באומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו וכו' דנאמנת לגבי כחוצה מטעם ברי ושמא ה"נ נאמנת לגבי בעלה מדין ברי ושמא. אולם דעת הרמב"ם פ"ח מאסו"ב הל"י לפמש"כ ה"מ דדינא דר"ג נאמר דוקא לגבי כחוצה אבל לא לגבי היחר לבעלה ואם הבעל טוען פ"פ מלאמי נאסרת עליו. וז"ל ה"מ: ודע ששם נכתב שהאשה נאמנת לומר מוכח עין אי וכו' לענין ממון הכחוצה, ויש מן המפרשים סבורים שה"ה להיותה נאסרת עליו שאם טענה בברי דבר המחירה שהיא

אפי' ברוב פקולים והא' הו' ע"א נגד רוב, ועי"ש. [משא"כ
בסוגיא דפ"פ הו' ספק בדבר שצערורה וזוה' בעיני שני עדים,
ובע"כ דהנאמנות מטעם דרי וא"כ זוה' כתב הה"מ דאין ברי
באיסורין.]

אלא דיש להעיר בזה, דהרי כל זה באשת ישראל דהו' ספק
אונס ספק רצון וא"כ הו' ספק סוטה, אבל באשת כהן
דאפי' באונס אסורה והספק הוא תחתיו או לא תחתיו וכו',
והא' ספק זונה הו' איסור כהונה וצריך להיות נאמן גם עד
אחד, וי"ע.

ד. ויש לומר, דהנה צהא דילפינן מוהיא לא נתפשה אסורה
הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שנתפשה
אסורה ואיזו היא אשת כהן, דילפינן מזה דאשת כהן שנאנסה
אסורה לבעלה, יש להסתפק אם איסור אשת כהן באונס הו'
איסור חדש ומדיני איסורי כהונה או דילמא גבי אשת כהן
נאמר דאונס הוא כרצון אלל אשת ישראל ואסורה מטעם
סוטה. (ביאור הדברים, דיש להסתפק אם ע"ס האיסור הוא
זנות כרצון, ואשר ע"כ ז"ל דבאשת כהן ליכא איסור מנד
טומאה אלל הו' איסור חדש מטעם איסורי כהונה, או"ד
דבאמת הזנות גופא אסרת ולכן אף באונס איכא טומאה, אלל
דבאשת ישראל התירה התורה אבל באשת כהן ליכא היתר
ונשאר האיסור מנד טומאה).

ולכאורה יש להביא רא' מהגמ' יבמות נ"ו ב', דאיתא שם:
הכל היו בכלל אחרי הוטמאה כשפרט לך הכתוב
גבי אשת ישראל והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת
מכלל דאשת כהן דקיימא קיימא, וכן איתא ברמב"ם פ"ח
מאיסור"ב ה"ו. (לכאורה ז"ע ממה שמסקין הרמב"ם שם שהרי
היא זונה, ומשמע דמטעם איסורי כהונה הו'. אולם לפי מה
שבארנו לעיל בענין ביאת עכו"ם, א"ש). הרי דאשת כהן
שנאנסה איכא לגבי בעלה גם איסור טומאה וכדל' הב' הנ"ל
דהו' איסור סוטה. אולם אין זה רא', דיש להסתפק בזה גופא
שלוקה משום טומאה, דילפינן מדכתיב ג' פעמים טומאה
ודרשין א' לבעל ואחד לבעל ואחד לתרומה (וכש"כ לכהונה)
הרי דגם לאיסורי תרומה נאמר ונטמאה, וא"כ יש להסתפק
צהא שלוקה משום טומאה אם זה מנד דין מיוחד דטומאה
הנאמר לגבי איסורי כהונה או דילמא דלעולם גם זנות באונס
הו' בכלל הוטמאה הנאמר באשות ורק דבישראל נאמר היתר
מיוחד באונס ורק בכהן נתמעט בגזה"כ דהיא לא נתפשה
דליכא היתר אונס, וא"כ נשאר דינו כלפני ההיתר והו' טומאה
של עריות.

ובראיה דבזה נסתפק הנמוק"י ביבמות י"א, דאיתא שם:
אמר רב צרת סוטה אסורה דטומאה כתיב זה
כעריות וכו', ונסתפק בנמוק"י שם אם זה דוקא באשת ישראל
כרצון אבל באשת כהן שנאנסה אף לאסורה לבעלה מ"מ ליכא
גבה דין טומאה וחוללת, או דלמא דל"ש ובתרווייהו ליכא לא

ושמא, דבשלמא בממון חשיב עי"ז טענה מעלימא, אבל בספק
סוטה הרי בעיני צירור וצרי ושמא אינו צירור, וכש"כ הכא
דהו' צרי גרוע ושמא טוב כמש"כ התוס' י"ב ב' ד"ה ר'
הונא, בודאי דלא הו' צירור, וכבר העירו בזה האחרונים.

והנה גם אשיטת הרמב"ם דצרי ושמא לא נאמר באיסורין
ז"ע מלקמן י"ג א', דאיתא שם במתני': ראוה מדברת
עם אחד ואמרו לה מה טיבו של איש זה איש פלוני וכהן הוא,
ר"ג ור"א אומרים נאמנת וכו', היתה מעוברת ואמרו לה מה
טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים
נאמנת וכו', ומהסוגיא שם מצויר דאיתא מטעם צרי ושמא,
ולשיטת הרמב"ם דבאיסורין לא שייך צרי ושמא קשה אין
יפרש הסוגיא שם, וי"ע.

ב. ולכאורה י"ל דשם לאו מדין צרי נאמנת אלל משום
חזקת כשרות ואף למ"ד דמכשיר צתה הוא
משום דסובר דחזקת האם מהני לולד. והא' דאיתא שם בסוגיא
צרי ושמא אינו אלל משום דמעלה עשו ביוחסין וכדאיתא לקמן
בסוגיא דלמננת עיסה דלר"ג אף דיש ס"ס מ"מ בעיני טענת
צרי, ואף דבכל התורה ספק ספיקא מותר, מ"מ הכא בעיני
צרי משום מעלה עשו ביוחסין, וא"כ כמו"כ הכא הרי היתה
מותרת משום חזקת כשרות ורק משום מעלה עשו ביוחסין
הצריכו גם צרי. אבל בסוגיא דפ"פ ליכא חזקת כשרות דנגד
ספק רצון ספק אונס יש רוב רצון (ואף שאינו רוב גמור
כמש"כ התוס' ד"ה ואי) וכנגד ספק תחתיו וכו' יש חזקת
הגוף כמש"כ תד"ה לא צריכא, וא"כ הו' ספק סוטה וזוה'
אינו מועיל צרי לצרר, וכנ"ל.

אולם באמת אין לומר כן, דהרי דעת הה"מ בפ"ח
מאיסור"ב ה"ג היא דלא אמרינן חזקת אם מהני לולד
וכשיטת הרא"ש בסוגיין דלכו"ע אין חזקת האם מהני לולד,
ודלא כהוס' דף כ"ו ב' ד"ה חנן, עי"ש (ועיין רע"א בסוגיא
דף י"ג ב'), וא"כ הרי לגבי העובר אין חזקת כשרות, וע"כ
מדין צרי ושמא הוא דנאמן וא"כ הדרא קושיא לדוכתא אשיטת
הרמב"ם דבאיסורין ליכא צרי ושמא, וי"ע.

ג. והנראה דדעת הרמב"ם דצריך לחלק בין איסורי כהונה
לאיסור סוטה, דהנה שיטת הרמב"ם דבאיסורי
כהונה נאמן עד אחד וכמו באיסורין ולא בעיני שני עדים, דכ'
בפט"ז מסנהדרין ה"ו דעד אחד נאמן לומר אשה זו גרושה
אשה זו זונה וכו', עי"ש, וא"כ מסתבר דכמו דנאמן לאסור
נאמן נמי להתיר, ובמקום שנאמן ע"א נאמנים גם אשה
ובע"ד. ולפ"ז י"ל דהנאמנות צרואה מדברת היא מדין עדות
דעד אחד ולא מדין צרי. ומדויק בזה לשון הגמ' שם: זו עדות
שהאשה כשרה, ומשמע דהו' מטעם עדות, וכן משמע שם
מכל השו"ט בגמ', עי"ש. ומ"ד דפוסל בזה ג"כ מודה דע"א
נאמן באיסורי כהונה ורק משום דמעלה עשו ביוחסין בעיני
גם חזקת כשרות. [ועי' רע"א שם שהעיר אהא דר"ג מכשיר

מה שנוגע להיחזק לבעלה ל"ל צרי שלה תי"ל משום חזקת כשרות גרידא.

יש לומר דהרי מבואר ברמב"ם דבארסה שזינתה נוגע הספק גם לאיסור כהונה ולכן צעין להביר שלה. וצ"ח דהצריס דהספק בארסה שעיברה נוגע ל"ל דצריס: א. איסור לגבי ארום, דהוי ספק סוטה; ב. איסור לכהונה אפילו לאחר שמת הארום אם מותרת לכהונה, ואה"נ דבמה שנוגע לאיסור סוטה מועילה חזקת כשרות, אבל במה שנוגע לכהונה ע"ז צעין צרי לי משום מעלה עשו ציוחסין. אולם קשה דכל זה חזקת לגבי האם אבל לגבי ולד מ"ט דנאמנת כדאי' בסוגין וברמב"ם, והרי הולד אין לו חזקת כשרות, וע"כ שהוא מדין צרי של האם, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דהוי צרי ושמה באיסורין ודלא כהרמב"ם, וז"ע.

ז. ובראיה בזה, דלר"ך עיין אם להעיד על אחד שהוא ממזר אי צעין שני עדים או סגי צעד אחד כמו איסורי כהונה, והנה בשב שמתמחא (ש"ו פט"ו) כתב בפשיטות דצעין שנים, אולם יש לדון בזה, דהנה השב שמתמחא לשיטתו מוכרח לומר כן, דהנה הש"ס שם הקשה אשיטת הרמב"ם דבאיסורי כהונה נאמן ע"א מהא דאימא בקידושין ס"ו ב' דבן גרושה ובן חלוה היו פסולו בשנים, וכ"כ חו' ר"ד שם ח"ל: ובמעיד על אשה שנשכח או שהיא גרושה ורוצה לפוסלה לכהונה הוי דבר שצערות וכדמוכח בשמעתין, עכ"ל, וא"כ ז"ע אשיטת הרמב"ם מסוגיא דהתם, ומירך הש"ס דחלוק פסול בן גרושה מפסול זונה או גרושה, דבן גרושה הר"ז בחולדה, וחשיב דבר שצערות, אבל פסול שנעשה ע"י מעשה ומקרה כגון זונה או גרושה לא חשיב דבר שצערות, עכ"ד. ודבריו ז"ל, דמה הקב"ה לחלק בין פסול מלידה לפסול במקרה, וז"ע.

אולם לולא דבריו יש ליישב קושייתו הנ"ל על הרמב"ם באופן אחר, דיש לחלק בין אם מעיד על איש או על אשה, ד"ל דחלות קדושת כהונה נאמר רק באיש והיינו דלכהן יש קדושת כהונה אבל לאשה אין קדושת כהונה אלא רק דיני איסורים (ועיין מוס' קידושין דף ס"ו ב' ד"ה ולזרעו אחריו, דכתבו שהרי צננות לא שייך בריח כהונה, עכ"ל), והיינו דלאשה יש רק דין איסור שזונה אסורה לכהן כמש"כ במק"א. לפ"ז י"ל קושית הש"ס, דהסוגיא בקידושין איירי לגבי איש ולענין עבודה, וא"כ הספק אי יש לאיש קדושת כהונה או דפסול, ולפסול אדם צעין שנים, משא"כ הרמב"ם פט"ז מסנהדרין הנ"ל איירי לגבי אשה, כמש"כ: אשה זו גרושה או זונה, דהגדמו רק על איסורין, וזה הוי כמו שאר איסורין דסגי בע"א.

ולפי"ד אין הכרח דלהגיד על א' שהוא ממזר צעין שנים, ד"ל דהוי כמו להעיד על אשה שהיא גרושה או זונה, והוי איסורין וסגי בע"א, דממזר אין בו שום חסרון

יבום ולא חלינה, עיי"ש. וצ"ח צריקתו ל"ל בפשטות דחלוה בהנ"ל, דאם הוי איסור מיוחד לכהן ל"ש בזה טומאה כעריות, אבל אי נימא דאונס באשת כהן הוי כרתון בישראל אז הוי טומאה כעריות.

ולפ"ז י"ל מה שהקשינו דבאשת כהן דהוי ספק תחתיו וכו' הרי הוי דין איסורי כהונה וצריך להאמין לעד אחד, אולם לפ"ז י"ל דגם באשת כהן הוי ספק ערוה ולא ספק איסור ולכן אין עד אחד נאמן.

ה. ועוד יש ליישב, אפי' אי נימא דדעת הרמב"ם דאשת כהן שנאנסה הוי רק איסורי כהונה, עפ"י מש"כ המחנ"א הל' עדות סי' י"ג והאבנ"מ סמ"ו סק"ה, דהא דכתב הרמב"ם דע"א נאמן באיסורי כהונה היינו רק בפניו' אבל אם כבר נשאת לכהן כיון שצערותו זו בא לאיסור אשה אבעלה הוי דבר שצערות, עיי"ש. וצ"ח דהצריס הוי, דדבר שצערות אינו דוקא אם מעיד ממש על דבר שצערות, אלא אם עדותו נוגעת לדבר שצערות להוציאה מצעלה חשיב דבר שצערות, וכן להיפך אם מעיד אדבר שצערות וכמו שכ' הרמב"ם: אשה זו גרושה, דגירושין הוי דבר שצערות מ"מ כיון דעכשיו היא פנוי' ואינו נוגע רק לאיסור סגי צעד אחד. **ולפ"ז** י"ל דבסוגין דפ"פ אע"ג דהגדמה הוי באיסורי כהונה מ"מ כיון דנוגע לדבר שצערות היינו לאוסרה לבעלה מקרי דבר שצערות וצעין דוקא ב' עדים, משא"כ סוגיא דרואה מדברת איירי בפניו' הלכך סגי צע"א. (ולעיקר שיטת המחנ"א והאבנ"מ יש להביא ראיה מדברי הרמב"ם פ"ח מאסו"ב ה"ח דאימא שם: אשת כהן שאמרה לבעלה נאנסתי וכו' או שצא ע"א והעיד לו עלי' שזינתה בין באונס בין ברצון הרי זו אינה אסורה עליו וכו', עיי"ש. ולכא' ז"ע, דהרי לגבי איסורי כהונה סגי צעד אחד ואם כן אין הכי נמי לאשוי סוטה אינו נאמן אבל לאשוי זונה יהי' נאמן, ועל כרחך צריך לומר דכיון דעדותו נוגע לאוסרה לבעלה חשיב דבר שצערות וצעין שני עדים וכמש"כ המחנ"א).

ו. והנה אשיטת הרמב"ם דבאיסורין אין דין צרי ושמה יש להקשות עוד מלקמן י"ד א', דאימא שם: ההוא ארום וארוסתו היא אמרה מיני' והוא אמר אין מינאי, אמר ר' יוסף למאי נישחש לה, חדא דהא קא מודה, ועוד הא אמר ר"י אמר שמואל הלכה כר"ג וכו', וכן הביאו הרמב"ם פט"ו מאסו"ב ה"ז דאם אמרה מארום נתעברתי נאמנת וכו', עיי"ש, הרי דהכא אף דהוי דבר שצערות דאיירי לאוסרה לבעלה דצעין ב' עדים, אפילו הכי מבואר בסוגין דנאמנת מטעם צרי, הרי דמהני צרי ושמה באיסורין, וז"ע.

יש לומר דלארסה שזינתה יש חזקת כשרות והא דצעין לגבי שלה הוי רק מטעם מעלה עשו ציוחסין, וכמו באלמנת עיסה דאף דהוי ס"ס צעין צרי שלה. אלא דלכאורה ז"ע, דהרי מעלה ציוחסין הוי רק לענין איסורי כהונה אבל

או דלמא הדרא הגמ' ומפרש דר"ג לאו מדין ברי ושמא דכה"ס איירי.

וּנְרָאָה דבזה פליגי הראשונים בדף י"ב, דמדברי המאירי שם מבואר דהוא מדין ברי ושמא דכה"ס, ובעינן חזקה רק לסעד כדי להוציא ממון, דכח"ו ח"ל: ומכל מקום אין לזרז לאלו (היינו חזקה ומיגו) אלא לעשותן סעד, שעיקר הדברים מכח טענת ברי הוא, שאין טענת שמא טענה אלא טענת בריא, עיי"ש. אולם מדברי התוס' רי"ד שם מבואר דלמסקנא ס"ל להגמ' דר"ג לא איירי בדין ברי ושמא דכה"ס, דהתוס' רי"ד בסוגיין הקשה דאי אמרינן דברי עם חזקה מהני להוציא ממון ח"כ קשה מהא דאמרין שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצידה וכו' דאליבא דרבנן המוציא מחזירו עליו הראיה, והא איבא שם טענת ברי וחזקת מעוברת לחובע, ואמאי אין מוציאין את הממון. ותירץ ח"ל: וי"ל דלא קשה דהיכי אזיל ר"ג בטר חזקה דגופא ואפיק ממונא מחזקת מרי' ה"מ גבי אשה ובעל שכבר הבעל מחויב ועומד בכחוצת האשה ושטר כתובה עליו והוא בא מספק לפטור א"ע ממה שהוא מחויב ועומד בו, התם ודאי אר"ג אוקי איתתא אחזקתה ואפיק ממונא מיני' דבעל כי היכי דהוה משועבד לה מעיקרא וכו' אבל הכא שהמזיק לא נתחייב ממון לניזק מקודם וכו' אלא זה החיוב עכשיו יבא עליו מספק וכיון שעכשיו רוצה לחול עליו מודה ר"ג דמספיקא לא מחייבין לו ואע"ג די' לחובע חזקה דגופא וכו', עכ"ל.

לְבָאֹרָה כוונתו, דהסוגיא דכתובות היא גדר דאיני יודע אם פרעתיך משא"כ בשור שנגח הוא איני יודע אם נתחייבתי. אולם אין לומר כן, חדא, דא"כ אמאי פליג ר' יהושע דהא לא מצינו פלוגתא בדין איני יודע אם פרעתיך חייב, ועוד דבסוגיין מדמה הגמ' פלוגתא דר"י ור"ג לאיני יודע אם נתחייבתי. ועוד ז"ב, דל"ל לחזקת הגוף, הא איני יודע אם פרעתיך חייב אפילו בלי חזקת הגוף, ובע"כ דלא שייטא לאיני יודע אם פרעתיך, והטעם לזה, דבאיני יודע אם פרעתיך החיוב הוא ברור, משא"כ הכא הוא ריעותא בעלמא החיוב, וא"כ ז"ב מה כוונתו של התוס' רי"ד, וי"ע.

וּנְרָאָה צביאור דבריו דהא דאמר הגמ' דלר"ג מהני ברי עם חזקת הגוף אין זה מטעם דברי וחזקה עדיף משמא אלא דהכא גובין עם השטר כתובה ורק די' ריעותא דמצא פ"פ ושמא נבעלה וכו', וע"ז באים ברי וחזקה לסלק הריעותא, והדר דינא דגובין עם השטר כתובה. ולפ"ז נמצא דדין ברי ושמא דר"ג חלוק מדין ברי ושמא דכה"ס, דבכל התורה למ"ד ברי עדיף מוציאין עם הברי אבל כאן מוציאין עם הכתובה והברי הוא רק לסלק הריעותא.

י. **וּבְזָה** יש לבאר גם דברי הריטב"א לקמן דף ל"ו א', דאימא שם: החרשת והשוטה אליבא דר"ג אין

בקדושת ישראל שבו אלא הו"ל פסול מחודש של איסור קהל. ועיין ט"ז אה"ע ס"ו דמסתפק אם כהן ממזר יש בו קדושת כהונה לטומאת מחים ולאכילת תרומה, עיי"ש, הרי דמסתפק רק לעינן קדושת כהונה, אבל קדושת ישראל משמע דפשיטא דאית לי'. ויהא דהציא שם רא"י מהא דבעינן לדין מחודש דיכיר, ואי ע"א נאמן א"כ כל הפסולים נאמנים, וגם האב, ול"ל לדין יכיר, יש לדחות דנ"מ במקום הכחשה, דע"א בהכחשה לאו כלום הוא, אולם מדין יכיר נאמן אפי' במקום הכחשה, וכן הוא להדיא ברמב"ם שם דאם אב אומר מאחר זינתה נאמן והולד ממזר מדין יכיר ואע"ג דארוסתו מכחישה, הרי דדין יכיר נאמר אפי' במקום הכחשה. ולפי"ד י"ל שפיר דלגבי הולד ג"כ נאמנת האשה מדין ע"א, ולכן הוא דנאמנת ג"כ ההוא ארום וארוסתו.

ח. **וְעוֹד** יש לומר כמש"כ הר"ן וכן כ' הה"מ דלכן נאמנת להכשיר הולד משום דמדאורייתא הוא כשר מדין ספק ממזר, דממזר ודאי ולא ממזר ספק, ורק אסור מדרבנן, וע"ז מועיל ברי שלה. (לכאורה קשה הא הכא איירי אפי' נגד רוב פסולים וא"כ לא הוי ספק, וכבר תירץ הש"ס עפ"י השטמ"ק ב"מ ו' ב' דרובא דאיתא קמן לא הוי עשירי ודאי והוי ספק כמו"כ הכא אף דאיבא רוב מ"מ הוי ספק ונתמעט ממזר ודאי ולא ספק, ומה שהקשה מספק טומאה ברה"י דהוי כודאי ומ"מ מהני רוב לטהר, כבר בארנו במק"א). אבל עדיין קשה דהא חייב לגבי ספק ממזר אבל לעינן אם מותר להינשא לכהן הוי כמו שאר ספק איסור דאזלינן לחומרא, ולכאורה משמע דהספק הוא אם מותר הולד גם לכהונה, וא"כ קשה איך מועיל ברי שלה. ונריך לומר, דמה שנוגע לספק איסורי כהונה הרי שיטת הרמב"ם דנאמן ע"א וא"כ נאמנת האשה משום ע"א. (ועדיין זל"ע ממש"כ הרמב"ם דהיא נאמנת אפי' כשמכחיש הארום, והא לפי"ד דנאמנת מטעם ע"א הא הוי ע"א בהכחשה, עיין בש"ס ש"צ פי"ח דתירץ דאח"כ דבמה אינה כשרה אלא לקהל, אבל לא לכהונה, עיי"ש. והנה שאר הראשונים פירשו דאיירי דאינה לפנינו, ורק דהרמב"ם לשיטתו דאפילו במכחישה איירי, ז"ע).

ב.

ט. **וְהִנֵּה** עדיין ז"ב שיטת התוס' רי"ד דשייך ברי ושמא באיסורין, והקשינו דברי היינו זכות הטענה ושייך לטוען ונטען אבל איך שייך זה באיסורין, וי"ע.

וְהִנֵּה צביאור דבריו, דהנה לקמן י"ב ב' מסיק הגמ' דאפי' ר' נחמן דס"ל דברי ושמא ברי לאו עדיף, אבל היכא די' ברי וחזקה מודה דברי עדיף, עיי"ש. ויש להסתפק אם גם למסקנא אמרינן דר"ג איתא מטעם ברי ושמא דכה"ס אלא דהכא כו"ע מודו כיון דהוי ברי עם חזקה

ממון ע"י השטר כחובה, ורק לסלק הריעותא ודאי מהני חזקה, וא"ש.

במצא דלשיטת המוס' רי"ד איכא תרי סוגי צרי ושמא: (א) צרי ושמא דכל התורה, דהוא מדין זכות הטענה דטענת צרי עדיף מטענת שמא, או דמבטל לטענת שמא; (ב) דהצרי מסלק לריעותא, והצרי הוא בתורת הוכחה לבטל הספק, וכהא דמשארסתני נאנסתי, דכיון שהאשה אומרת צרי שכדצרי והנמצע אומר איני יודע, מהיכי תימי שלא נאמין לחובע, וא"כ הצרי מסלק הריעותא והספק.

והנה לפי"ד נראה לבאר שיטת המוס' רי"ד דיש צרי ושמא באיסורין, דכפ"פ נעשה ריעותא והו ספק איסור סוטה וכשהיא טוענת צרי ביחד עם חזקה כשרות נסתלק הריעותא והו כאילו דלא מסתפקין כלל, והיינו דאין כוונתו לדין צרי ושמא דזכות הטענה, אלא כעין צרי ושמא דר"ג דהסוגיא בדף י"ב ב', והיינו הדין צרי דמסלק את הריעותא, וזה שייך גם לאיסורים. אולם היכא דהוא טוען פ"פ והיא מכחישהו אז הו ספק גמור ואסורה לבעלה, ומבוארים דברי המוס' רי"ד. (ביאור הדברים, דלפי המוס' רי"ד והריטב"א נמצא דב' דיני צרי ושמא איננינו: א. דין כח הטענה, כגון היכא דבעין להוציא ממון בעין לדין טענה, דטענת שמא לא הו טענה במקום טענת צרי; ב. דין צירור והוכחה, כגון בדף י"ב ב' דמוציא ממון ע"י הכחשה והצרי ושמא הו רק לסלק הריעותא, וכש"ג, ובה"ג הצרי ושמא הוא בתורת צירור והוכחה לסלק הריעותא. וזהו כוונת המוס' רי"ד דלענין איסורים מהני צרי ושמא, דהיינו דרך אי הו ספק סוטה אז בעין לשנים, אולם היכא דהיא טוענת צרי והוא שמא, אמרינן כיון דהיא טוענת צרי והוא אינו מכחיש הו בגדר אין ספק מוציא מידי ודאי, ואין עלה שם ספק ולכן היא מותרת).

להם טענת בחולים. ופרש"י משום דאי הוה פיקחת היתה טוענת משארסתני נאנסתי וממילא אף טענין עבודה ולכן לא מפסידה כחובתה. והקשו שם צמח' דהיכי טענין לה הכי מספק לאפוקי ממנוא וכו', וביאר הפנ"י דכוונתם להקשות דכל הטעם דמהני טענת משארסתני נאנסתי הוא משום דביחד עם החזקה הגוף טוען צרי והכא הא ליכא צרי דאע"ג דמסקינן דכגון זו פתח פיה לאילם הוא וטענין לה, אפ"ה הא לא מהני טענה דטוענין לאשוי צרי ושמא. [ביאור הדברים - דדין טענין שייך רק היכא דבעין רק טענה כגון חזקה ג' שנים, משא"כ הכא דכל הנאמנות צא ע"י הטענת צרי לא מהני מה דטענין לה, וכן איכא במלחמות שם בדף ל"ו, דאי היתה נאמנת מדין צרי עדיף לא מהני בזה טענין, דעל ידי טענין לא נעשה דין של צרי עדיף, עיי"ש.] ומירך הריטב"א שם, דאעפ"כ שייך כאן טענין וכמו שטוענין ליורש או לזוקק חזקה ג' שנים, עיי"ש. וצ"ב, דהרי בארנו דאף דטענין משוי לי טענה מ"מ טענת צרי לא הו דימא צרי עדיף, אלא ע"כ צ"ל כמו שביארנו בדעת המוס' רי"ד דכאן לאו דדין צרי ושמא דכל התורה איירי, אלא רק בעין לסלק הריעותא ע"י טענת האשה ולזה סגי טענין, והיינו דמשארסתני נאנסתי הו עיקר ההוכחה מלד כחובתה אלא דבעין נמי טענה כיון דיש כאן ריעותא ולדין טענה זו מהני טענין. [וסברת מוס' דלא ניחא לי צמח' הריטב"א י"ל דס"ל דדין צרי כאן אי"ו דדין טענה דחזקה ג' שנים, אלא דהו בגדר צרי ושמא דכה"ת, וכשיטת המאירי הנ"ל.]

ולפי"ד מיושב נמי קושית הפנ"י צמוגין שהקשה והלא בכ"מ רובא וחזקה רובא עדיף וע"י רוב לא מוציין ממון וא"כ כש"כ ע"י חזקה ואמאי מהני חזקה וצרי להוציא ממון, וצ"ע. אולם לפ"ד י"ל דהכא אין מוציין ע"י החזקה אלא דהחזקה והצרי רק מסלקין לריעותא - ומוציין

סימן ט

בענין גר קטן

צפ"ק דכתובות דף י"א א' אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת צי"ד, ע"כ. והנה הלח"מ שם הקשה ח"ל: ויותר קשה הלשון שכתב ישראל שחקף עכו"ם קטן, משמע אפילו תקפו בע"כ הו גר, ואמאי נהי דקטן הו מ"מ צריך שיהא מדעת וכו'. וכוונתו להקשות על לשון "חקף" דמשמע דאף בע"כ דהיטויק שיש לו כבר דעת ואמר שאינו רוצה בגירום מ"מ הו גר, וקשה דהא אם לזו בשעת מעשה בודאי אפילו

א. כתובות דף י"א א': אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת צי"ד דזכות הוא לו חזין לאדם שלא צפניו וכו'. אמר רב יוסף הגדילו יכולין למחות וכו'. **והנה** הרמב"ם פ"ח מהל' עבדים הל"כ כתב ח"ל: ישראל שחקף עכו"ם קטן או מלא חינוק עכו"ם והטבילו לשם גר ה"ו גר, לשם עבד ה"ו עבד, לשם בן חורין ה"ו בן חורין, עכ"ל. ובכ"מ שם כתב ח"ל: זה פירש רבינו על מה שאמר